

ניכור

מרדכי רימור | סיפור קצר

כשכל אחד מהם נושא על כתפיו שני נערים. הלוליינים רצו כשהם מרימים את ברכיהם כמעט עד לבטנם. האקורדיון ניגן מנגינה אטית. לקראת סיום ההופעה בלטו סלסולי האבק באור הנורות הצהוב.

ההופעה השלישית הייתה של לוליינים אחרים שטיפסו במהירות על צדו האחד של סולם כפול שעמד במרכז הזירה וירדו ממנו במהירות לצד השני כשפניהם פונות מטה ורגליהם מעלה. כשהגיעו למטה, הם חזרו במהירות חזרה לראש הסולם, טיפסו שוב וירדו שוב כשראשם פונה מטה, וחזרו חלילה עשרות פעמים. הם ותנועתם נדמו כתולעת ענקית שמתפתלת סביב הסולם. לקראת סיום ההופעה, האדימו עיניהם ופיותיהם הפעורים בפניהם הלכנים מאבק.

בהופעה הרביעית זינקו לוליינים אלה לקול טרטור תוף והתגלגלו כחלזונות זה אחר זה לאורך היקף הזירה. בהמשך השתרע כל אחד מהם על גבו לסירוגין והשאר התגלגלו עליו במהירות, כך שכולם יחדיו נראו שוב כתולעת ענקית המתפתלת סביב עצמה. בסיום ההופעה התגלגלו כולם במהירות לאחור עד לאחורי הווילון, כתולעת אחת מאובקת וארוכה.

הופעת הנמר הייתה החמישית. היא החלה לפני השעה תשע. שני ילדים רזים לבושים בגדים שחורים הופיעו בפתח הווילון לקול הקשות התוף ולידם התגלה כלוב גדול עם סורגי מתכת עבים העומד על גלגלים כבדים. הילדים דחפו את הכלוב למרכז הזירה, זינקו על גגו והתיישבו עליו. גוש צהוב, כהה וגדול של נמר עם כתמים כהים נראה במעומעם מבעד לסורגים בתוך הכלוב. נורה שמעל הזירה כתבה והגוון האפור-צהוב של הזירה האפיר עוד יותר.

המאמן יצא לזירה. מפתח גדול היה תלוי סביב צווארו. בידו הוא אחז דקר ארוך. הקלרינט ניגן מנגינה מהירה. המאמן קד לקהל, ניגש לכלוב והקיש בדקר בחקקה על סורגי הכלוב הגוש הכהה לא זע. המאמן החליק במהירות את קצה הדקר לחוב הסורגים בקול טרטור צורם. הגוש הכהה שוב לא זע.

האקורדיון משך צליל ארוך למנגינה אטית. המאמן תחב את הדקר בין הסורגים. הגוש הצהוב-שחור התרומם והתקדם לסורגים. ראש גדול של נמר עם עיניים חדות הצטייר מאחוריהם. המאמן שלח את הדקר לכיוון הראש והקיש על הסורג שליד האוזן הרחבה. הראש נלחץ למתכת הכהה. המאמן נגע בחוד הדקר באפו הרחב של הנמר. הראש לא נע.

המאמן תקע את המפתח במנועול ומשך את דלת הכלוב לאט לאחור. גוש הנמר הגדול ישב זקוף בשפת הכלוב. המאמן דקר את פרוות הצוואר. גוש הנמר הזדעזע והתפתל קדימה. המאמן דקר את הגב. הגוש הגדול שלח קדימה את טלפיו הקדמיות, רכן, משך את טלפיו האחוריות וחזר לישיבה זקופה לפני הכלוב.

התוף הגדול הקיש לאטו. המאמן נעלם מאחורי הווילון ויצא משם מיד עם שוט ארוך. שני הילדים קפצו מהכלוב ורצו אל אחורי הווילון. קולות גרייה ודפיקות נשמעו והם הופיעו כשהם גוררים שולחן נמוך ורחב בעל רגלי מתכת מרובעות. ארבעה חודי ברזל בלטו בארבעת פינותיו כלפי מעלה. גוש הנמר לא זע. הילדים גררו את השולחן עד למרכז הזירה, זינקו חזרה לכלוב והתיישבו עליו.

האקורדיון המשיך בענימה שקטה. המאמן שלח את השוט קדימה בשריקה חדה והצליף בו בראש הנמר. הראש הגדול נע במהירות לצדדים. המאמן הצליף בצוואר העבה. הגוש הגדול התנער בהדרגה. המאמן נעמד מאחורי השולחן והתווה בשוט באוויר את הספרה שמונה. הנמר גרר עצמו קדימה, פרוות הצוואר התקרבה לשפת השולחן והחוטם הארוך נח על קצה השולחן.

את המילה "ניכור" שמעתי לראשונה מאמי ששוחחה עם שכנתנו בחצר הגובלת לבקתה שלנו. הייתי אז כבן ארבע עשרה. שאלתי את אמי לאחר מכן לפירושה המילה. אמי ענתה שניכור זה "כשמרגישים זר כלפי הסביבה וכלפי עצמך". "כלפי עצמי?" שאלתי. "כן", ענתה אמי, "ניכור זה גם כשמה שבפנים אצלנו שונה ממה שבחוץ" והוסיפה, "אתה זוכר את הצגת הקרקס עם הנמר שראינו לפני שנתיים?" הנהנתי. "שלא אזכור זאת?" חשבת, אך הבטתי בה במבט תמה. "תחשוב למה" הוסיפה מיד אמי. כן, הבנת, ואולי - בדרכי המחזה.

אירועי אותו ערב אומלל לא נשכחו ממני. אספר זאת במילים שלי כיום, כמבוגר, אך אני עוד חוזה את האירועים האלה בעיניים הסקרניות של ילד-נער.

אולי לפני כן - מעט על ילדותי! עד סוף גיל ההתבגרות שלי התגוררנו אמי, אני ושתי אחיותי בעיירה קטנה בדרום אלבמה שבארצות הברית. אבי עזב את הבית כשאחותי הראשונה נולדה. רוב תושבי העיירה היו משפחות של שחורים קשי יום ומיעוטן - משפחות של לבנים קשי יום אף יותר. פשעים קטנים, תגרות שיכורים ואלימות מקרית היו אירועים של יום-יום. אמי שימשה כפקידת הדואר של העיירה, שלא היו בה כמעט כל מבני ציבור נוספים מלבד סניף עלוב של בנק מרכזי שמנהל שימש בו גם כקופאי, כנסייה בפטיסטית קטנה הבנויה רובה עץ, חנות חשוכה של מצרכים בסיסיים ומרפאה אזורית. המבנים היו מסודרים לאורך הרחוב הראשי היחיד של העיירה. בית הספר שכן בעיירה הקרובה, שם שכן גם משרד השריף המחוזי.

פעם בשנה - בדרך כלל בתחילת הקיץ - היה מופיע בעיירה קרקס נודד שהיה מתמקם בפתח העיירה ונשאר שם במשך כחודש. ידוע היה שהקרקס נתמך על ידי הבנק המרכזי שבבירה, כלומר, שמנהל סניף הבנק - הקופאי - בעיירה שלנו מחוייב מההופעות. הופעת הקרקס היוותה אירוע מרכזי של הקיץ עבור עיירות האזור. ספסלי העץ של הקרקס היו מלאים עד אפס מקום בכל ערב. לעתים תושבים ומשפחות שלמות היו חוזרים ומגיעים להופעות מספר פעמים.

הצגת הקרקס באותו ערב - הייתה זו ההצגה האחרונה של העונה - החלה בשעה שבע בערך. רוב הקהל התכנס כבר כמחצית השעה לפני כן באוהל הגדול וישב או עמד ליד מושבי העץ, סביב הזירה הקטנה. המקום המה מרעש של דיבורים, צעקות, חריקות ספסלי העץ או נקישות נעלי ילדים שרצו על שבילי הקרשים שבין השורות. נורות צהובות השתלשלו מן התקרה הגבוהה. וילון גדול וירוק כיסה את הפתח שדרכו היו צריכים להיכנס לזירה הגלויה השחוקים והחיות. לצד הווילון ישבו נגנים. אחד אחז בקלרינט והשני - באקורדיון. מאחוריהם ישב מתופף מול תוף גדול.

נגן הקלרינט פלט את אות הפתיחה. המתופף טרטור ארוכות על התוף והאקורדיון השמיע את נעימת הפתיחה. מספר נורות בפניות האולם כבו והבד הירוק והעבה של הווילון נפרש מעט לצדדים. הזירה הצהובה הייתה מוארת באור צהוב. ההופעות החלו.

ההופעה הראשונה הייתה של קפיצות לוליינים. אחד היה מזנק דרך עיגול מתכת בעור וגדול האחז בידי אחר, מתהפך באוויר ונוחת, בדרך כלל, על רגליו. לאחר כל זינוק ונחיתה היה ענן אבק עוטה את הזוג.

ההופעה השנייה הייתה של אותם לוליינים שהקיפו את הזירה בריצה אטית

המאמן הצליף בשולחן בקול חבטה. שתי כפות הנמר התרוממו מיד, הונחו בכבוד על שפת לוח השולחן, אחריהן הצטרף הראש. החוטם הגדול נח עתה על גב הכפות, ככלב.

המאמן התווה באוויר בשוט עיגול רחב. הכפות הקדמיות התקדמו על השולחן עד לעברו השני, הציפורניים העקומות נתפסו בשפת השולחן וכל גוש הנמר עלה בזריזות על השולחן. הנמר רכץ עתה שטוח על השולחן כשהזרובית נחה על הכפות העבות. האקורדיון ניגן נעימה שקטה.

לפתע החליקה כף הנמר על משטח השולחן, אך נתקלה בחוד הברזל שבקצה השולחן. הנמר נטה הצדה והכף השנייה ניסתה לאזן את שיווי המשקל, אך היא ירדה על חוד הברזל האחר והוא נתקע עמוק במרכזה. קול נהימה-גניחה נשמע מהגוש והכף נרתעה, אך החוד נתקע כנראה עמוק בפרווה והכף לא השתחררה. האקורדיון פסק לנגן. המאמן פסע במהירות קדימה, התקרב לשולחן והכה בקת השוט בתחתית הכף הלכודה בחוד. הכף השתחררה והמאמן זינק לאחור כשהוא מנופף בשוט באוויר.

הנמר הניח את הכף על השולחן וניסה להתרומם, אך הוא החליק שוב הצדה וחוד הברזל העבה נתקע עתה בפרווה העבה שבין בית החזה לבין הרגל הקדמית. גוש הנמר ניסה להירתע אך הוא היה אחוז היטב בחוד הברזל. המאמן התקרב לאטו לשולחן ובתנועה מהירה אך כבדה דחף את כל הגוש הגדול אל מעבר לשולחן.

אז קרה "משהו בלתי צפוי", כפי שהתבטאה אמי לאחר מכן. נשמע קול קריעה חזקה והגוש הגדול נפרש ונפל על הזירה המאובקת מצדו השני של השולחן. פרוות בטן בהירה נפרשה כלפי מעלה, ארבעת הגפיים נפרשו לצדדים והגוש נשאר תלוי על צדו בפרווה על חוד הברזל מתוך הפרווה בלטו לבני גבר מלכלכים. רגליים אחוריות וארוכות בלטו לצדדים. הגוש קרטע על גבו כשענני אבק קלים עולים מהרצפה תחתיו. השתררה דממה.

"השתוללות הקהל", כפי שהמשיכה והתבטאה אמי, החלה שניות מספר לאחר מכן, כשהפרווה נפרמה יותר ו"התרמיית התגלתה בברזל". לבני המוכתמים של קופאי הבנק ובטנו השקועה בלטו בין הזרועות לבין הרגליים המפרפרות. נשמע קול רם של ניפוץ זכוכית על השולחן ורסיסי זכוכית רבים התפזרו סביב השולחן. היה זה בקבוק גדול שהושלך מהקהל לעבר מרכז הזירה. בקבוק נוסף שהושלך מיד אחריו פגע בבטן הדמות. מיד פגעו שני בקבוקים נוספים במרכז הזירה. האחד פגע בשולחן והשני התנפץ לרסיסים בשפתו. נהמות גבוהות עלו מהקהל.

קול קריעה חד נוסף נשמע מהדמות השוכבת והמפרפרת. קרע גדול נפתח מבית השחי עד לתחתית הבטן. קרעי חוט גס שנפרם היו פזורים לאורך התפר. נהמות הקהל גברו. אבן פגעה בפרוות הכתף. הגוף התרומם ואבן גדולה פגעה בשולחן והחליקה לחזה הדמות, שהתיישבה מיד. הרגליים הארוכות היו פשוקות לצדדים. המאמן פסע לאחור.

בקבוק גדול שהושלך מהצד פגע בראש וטלטל אותו. מיד התנפץ בקבוק נוסף על חוד ברזל השולחן. מטח שברי זכוכית כיסה את השולחן ואת הרצפה. הקופאי התרומם על ארבעת הגפיים, אך בקבוק פגע בפתח הפרווה ונשאר שם. הקופאי נטה על צדו.

צווחות רמות נשמעו מהפתח. אחד הילדים שעמד כפוף על גג הכלוב הסיר את ידיו מפניו, שהתגלו שטופות דם. אבן או בקבוק שנזרקו מהקהל הזועם פגעו כנראה בטעות בראשו. הילד זינק מהכלוב לרצפה, ניגב בגב ידו את הדם מפניו, הרים שני בקבוקים כהים וגדולים והשליך אותם בכוח על הקופאי הנטוי על ידיו ורגליו. קריאות הקהל גברו.

המאמן כבר לא נראה בזירה. הקופאי החל לחול על ידיו וברכיו לעבר הווילון, כשהפרווה הפרומה מתנדנדת מתחת לבטנו. הוא תמך בין שברי הזכוכית הרבים. מוט עץ עבה פגע בו. החוטם העבה התחכך ברצפה. אבן גדולה פגעה בפרוות המצח. הילדים קיפצו על הכלוב בצרחות רמות.

טביעות גריות הברכיים והכפות בלטו באבק החול וברסיסי הזכוכית הרבים שעל רצפת הזירה. מוט ארוך פגע בצדו. הוא התנדנד. מיד פגעו בגבו שתי אבנים גדולות. הוא נעצר ושקע באטיות לאחור. הקרע הגדול שבפרוות הבטן הבליט את הלבנים המוכתמים. קרש עבה פגע במרכז חזהו. קול גניחה וחרחור נשמעו והוא התקפל קדימה. הקרש נשאר תקוע בתוך קרע הפרווה. הקופאי הרים את כפו העבה וניסה לדחפו ממנו והלאה. הקרש לא נע.

אז קרה דבר מוזר. הקופאי התרומם לאט על שתי ברכיו והרים את זרועותיו לצדדים. שני בקבוקים גדולים פגעו מיד בכתפו ובבטנו. הקופאי שלח ברך קדימה והחל להתרומם על רגליו. הקרש העבה נפל מהקרע לקרקע. הקופאי התרומם בכבודות. בקצה רגליו בלטו כפות הפרווה העבות. אני זוכר שתוך כך שישבתי קפוא על מקומי שאלתי את עצמי "האם הוא נראה מצחיק?" אבן גדולה פגעה בחבטה בגבו. הוא טולטל קדימה. מספר בקבוקים נוספים פגעו בצדו. הוא חג והגדיל את הפישוק. באטיות הוא נעמד זקוף על שתי רגליו כשזרועותיו פרושות ומתוחות לצדדים בגובה הכתפיים.

לאחר מספר שניות הוריד הקופאי את זרועותיו וניסה למשוך את הפרווה בכפות העבות. הציפורניים הצהובות נתפסו בפתחי הקרע. קרש פגע בצווארו. הוא משך את הפרווה הקרועה והקרע נמתח עד לצוואר. אבן ניתרה מהראש ובקבוק פגע בחוטם. הראש נע לאחור. שני בקבוקים פגעו מיד בחזה. הקופאי נטה על צדו. קרש פגע בראש. הגוף התנדנד. הברכיים קרסו. קרש ואבן נוספים שפגעו בראש מאחור הטילו אותו על ברכיו. הגוף התקפל קדימה והראש רכן מטה. הזרועות התכופפו על הרצפה המאובקת. מוט ברזל גדול שהוטל ככידון לעבר הקופאי נפל אופקית על הגב הקמור והתגלגל משם ברעש לרצפה. הגוף התכווץ והזרובית נמעה לרצפה.

זה היה הרגע שאמי קמה במהירות, פילסה דרך במהומה והוציאה אותו מן האהל.

הקופאי "נרגם למוות", כפי שהתבטאו למחרת בעיירה, כחצי שעה לאחר מכן. כשהוא עדיין בתוך פרוות הנמר. כשהוציאו אותו מהפרווה הוא היה כבר "מחוץ ומת".